

**BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN**

ISSN 1991-3494

Volume 5, Number 369 (2017), 103 – 108

A. T. Abdiramanova¹, B. M. Satershinov²

¹Senior Lecturer at Korkyt Ata Kuzylorda State University, Candidate of Philosophical Sciences,

²Head of the department of Religious Studies, Institute of Philosophy, Political Studies and Religious Studies.

Doctor of philosophical sciences, professor

**COMPETITIVENESS WITHIN THE GLOBALIZATION CONDITIONS
AND NATIONAL-CULTURAL DIMENSIONS**

Abstract. In the article the problem of competitiveness of national originality and preserving of cultural values within the globalization conditions is raised. It is revealed the sources of globalization and character of its spreading in the world. It is proved negative influence of economic globalization on original cultural development of national communities, as in international management of business national peculiarity of development of agriculture is not taking into account.

Key words: competitiveness, sociocultural factor, tradition, innovation, globalization, enterprise culture, values, spiritual modernization, housekeeping, national economy.

ӘОЖ 325

A. T. Әбдіраманова¹, Б. М. Сатершинов²

¹Коркыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетінің аға оқытушысы,
философия ғылымдарының кандидаты,

²ҚР БФМ ФК Философия, саясаттану және дінтану институты Дінтану белгілінің менгерушісі,
философия ғылымдарының докторы, профессор

**ЖАҢАНДАНУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТ
ЖӘНЕ ОНЫҢ ҰЛТТЫҚ-МӘДЕНИ ҚЫРЛАРЫ**

Аннотация. Мақалада жаңандану жағдайында ұлттық төлтумалылықтың бәсекеге қабілеттілігі мен мәдени құндылықтарды сақтау қалу мәселесі көтеріледі. Жаңанданудың шығу тектері мен оның бүкіл әлемге таралуының сипаты ашылып көрсетіледі. Ұлттық қауымдастықтардың өзіндік мәдени дамуына экономикалық жаңанданудың теріс әсері дәлелденеді, өйткені бизнестің халықаралық менеджментінде шаруашылық жүргізуін ұлттық ерекшеліктері ескерілмейді.

Тірек сөздер: бәсекеге қабілет, әлеуметтік-мәдени фактор, дәстүр, жаңашылдық, жаңандану, қосіпкерлік мәдениет, құндылықтар, рухани жаңғыру, шаруашылық жүргізу, ұлттық экономика.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаев өзінің «Болашакқа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласында мейлінше өзекті мәселені көтерді. Әлемнің озық елдерінің қатарына қосылу үшін саяси реформа мен экономикалық жаңғырудың маңыздылығына қоса, «ойлағанымыз орындалу үшін мұның өзі жеткіліксіз» екендігін айта келіп, «...мақсатқа жету үшін біздің санамыз ісімізден озып жүруі, яғни одан бұрын жаңғырып отыруы тиіс. Бұл саяси және экономикалық жаңғыруларды толықтырып қана қоймай, олардың өзегіне айналады» [1], дег атап көрсетті.

Елбасы қазақ халқының «тағылымы мол тарихы мен ықылым заманнан арқауы үзілмеген ұлттық салт-дәстүрлерін алдағы өркендеудің берік діні ете отырып, әрбір қадамын нық басуын, болашаққа сеніммен бет алуын қалаймын» [1] дей келе, тұтас қоғамның және әрбір қазақстан-

дықтың санасын жаңғырудың бірбағыты ретінде «бәсекелік қабілетті» алдымен атап етті. «Қазіргі таңда жеке адам ғана емес, тұтас халықтың өзі бәсекелік қабілетін арттыра ғана табысқа жетуге мүмкіндік алады. Бәсекелік қабілет дегеніміз – ұлттың аймақтық немесе жаһандық нарықта бағасы, я болмаса сапасы жөнінен өзгелерден ұтымды дүние ұсына алуы. Бұл материалдық өнім ғана емес, сонымен бірге, білім, қызмет, зияткерлік өнім немесе сапалы еңбек ресурстары болуы мүмкін. Болашақта ұлттың табысты болуы оның табиғи байлығымен емес, адамдарының бәсекелік қабілетімен айқындалады. Сондыктан, әрбір қазақстандық, сол арқылы тұтас ұлт XXI ғасырга лайықты қасиеттерге ие болуы керек» [1]. Ұлттық сана мен бірегейлікті, ұлттық мәдениет пен кодты сақтаудың маңыздылығын алға тартты.

Бұл тұста, Елбасының рухани тәуелсіздік пен дәстүр сабактастырын сақтай отырып, өркениеттік мұраттарға жетуді меңзеп отыр. Бізге ұлттың ұйыстырытЫндағы рухани жаңғыру қажет, ал ол болса демократиялық және құшті Мемлекетпен, әділ әрі гүлденуші Қоғаммен, сондай-ақ еркін әрі құрметтелетін Тұлғамен сипатталады. «Бәсекеге қабілетті алдыңғы қатарлы отыз елдің қатарына ену», «зияткерлік ұлт қалыптастыру», «индустриалдық-инновациялық даму» тәрізді ұрандар ұлттық-мәдени бітім-болмысты сақтағанда ғана мүмкін болады. Бұл идеялар біржакты технологиялық мақсатта болмай, жаһандану мен жаңару жағдайында оның терең рухани мазмұны да болуы қажет.

Бүгінгі жағдайда, желігу мен еліктеудің салдарынан батыстану мен жаһандануды бастан өткізгеннен кейін, қазіргі қаржылық-экономикалық дағдарыстың бір түбірі атлантизмнің рухани тоқырауында жатқанын ескере отырып, бойымызға табиғи тән ұлттық жаратылысымызға, дәстүрлі тарихи-рухани тамырымызға оралуымыз қажет. Бәсекеге қабілетті болу үшін өзінің басқалардан айырмашылығында білдіретін өздік ұлттық «МЕНіңе» ден қою керек, яғни қазіргі жағдайда алдымен қазақ болуың керек. Бұл зияткерлік ұлт қалыптастырудың, алдыңғы қатарлы отыз елдің қатарына қосылудың, ең бастысы жаһанданудың жойқын ықпалынан аман қалып, мәдени төлтумалық пен рухани дербестікті сақтап қалудың кепілі. Президент Н. Назарбаев айтқан рухани жаңғыруды жүзеге асыру үшін тамырынан ажырай бастаған дәстүрлі дүниетанымды тірілту қажет.

«Қанағат қарын тойғызады» дейтін қанағатшыл халқымыздың дәстүрлі дүниетанымындағы үнемділік түсінігінің соңғы уақыттарда тойқұмарлыққа, ысырап пен бей-берекетсіз төгіп-шашуға орын беріп жатқанын анғаруға болады. Үнемділікті сараңдықпен, ысырапты жомарттықпен шатастыруға болмайды. Ысырап адамды ашқөздікке душар етеді. Ашқөздік алдымен қанағатсыздыққа әкелсе, ал қанағатсыздық адамның еңбекке деген ынтасын жояды, жалқаулыққа итермелейді, орынды да адаптацияның тастанап, орынсыз оңай олжа іздетеді. Өсімқор банктерден жаппай несие алып, қарызға бату құбылысының белен алудың ашқөздіктің зиянға ұшырау мен сәтсіздіктің себебі екендігін бағамдауға болады. Үнемді пайдаланбаудың салдарынан тұтынушылар артады, ал өндірушілер азаяды. Жұрттың бәрі үкіметтің аузына қарайтын болады. Осылайша, әлеуметтік тұрмыстың тірегі болып табылатын өнеркәсіп, сауда, ауыл шаруашылығы салалары тоқырап қалады. Тұтынушы қоғам-ды тойым білмейтін ұлken асқазанмен салыстыруға болады. Жер жаһандағы ашаршылық пен екі дүниежүзілік империалистік соғыстардың да бір себебі – тойымсыздық. Ал үнемділік болса, берекеттің бірден-бір көзі, үнемшіл адам тұрмыстың тауқыметі мен күн-көрістің машақатын көп шекпейді. Ислам дінінің де, протестанттық пуританизмнің де артық ысырапқа қарсы шығып, үнемділік пен қапайымдылықты үағыздайтыны белгілі.

Біздің неше ғасырдан бергі дәстүрлі салт-санамыз ислами құндылықтармен астасып кеткен, енді одан несіне жерінеміз, қайта әркімді даралайтын осы өздігімізге қайтып келген дұрыс емес пе?! Оның үстіне, біздің төл мәдениетімізге мүлдем жат нарықтық қатынастарға негізделген құндылықтар мен пайдакүнемдік философия халқымыздың мінез-құлқына, адамшылыққа құрылған әлеуметтік қарым-қатынасымызға көрі әсерін тигізіп отыр. Ақша тапқан, мал тапқан да жақсы ғой, бірақ осы қандай жолмен табылғаны белгісіз табысты жөнімен жұмсамай, жаңағы айтылғандай, бос желікке, ойын-сауыққа және арзан құндылықтарға жұмсап, желле ұшырып жіберу үрдісі белен алуда. Ал мұсылманишылықтан шамалы да болса хабары бар адам ысырап жасаудың, мағынасы жоқ сөз айттып, мәні жоқ іс істеудің, бос пайдасыз нәрсемен айналысадың немесе құр босқа жатудың терістеліп, керісінше, құдайдың разылығы үшін өзіне ғана емес, өзгелерге де үнемі пайда әкелетіндей әрекет үстінде жүруі керектігін жақсы біледі.

Бәсекеге қабілеттің маңызды сипаттамасының бірі оның ұлттық нақышымен түсіндірілсе, ал оның келешегі бәріміз күә болып отырған жаһандану үдерісімен байланыстырылады. Ал жаһанданудың казақстандық қоғам сияқты посткенестік елдерге жағымды да, жағымсыз да әсері болуы мүмкін.

Ұлттық бәсекеге қабілеттілікке қатысында жаһандану үдерісінің бірката аспектілері бар. Олардың негізгілеріне тоқталайық.

1. Экономикалық аспект. Бұл ең алдымен тауарлар мен капиталдаррын ұлттық мемлекеттердің тарарапынан либералданыруынан (ырқына жіберілуінен), халықаралық капиталдың ірі трансұлттық компаниялар мен қаржылық топтардың қолына шоғырлануынан байқалады.

2. Саяси-құқықтық аспект. Бұл мемлекеттік шекаралардың жойылуынан, саяси блоктар қарама-қарсылығының бәсендөуінен, халықаралық байланыстардың идеологиясыздандыруынан, ішкі және сыртқы экономикалық процестердегі мемлекеттің ролі мен ықпалын әлсіреттін халықаралық құқықтық актілер мен келісімдерді қабылаудан көрінеді.

3. Фылыми-техникалық аспект техноглобализм феноменімен, жекелеген елдерде пайда болған жаңашылдықтар мен жаңа технологиялардың техникалық білімдердің біртұтас комплексіне қосылуынан, Интернеттің қалыптасуы мен телекоммуникация саласындағы төңкерістердің нәтижесі ретіндегі байланыс, транспорт пен өндірістегі «технологиялық макро жүйелердің» пайда болуынан аңғарлады.

4. Этно-демографиялық аспекттің айқын белгісі өнеркәсіпті дамыған елдер тұрғындарының қартауы, ал дамушы елдердің үздіксіз өсімі негізінде планета тұрғындарының саны артуы аясында өтіп жатқан миграциялық процестердің нәтижесінде этностардың араласуы немесе этникалық диффузия болып табылады.

5. Экологиялық аспект – планета тұрғындарының өмірқамы үшін принципиалды маңыздылыққа ие жаһандық экологиялық мәселелердің шиеленісі.

6. Әлеуметтік-мәдени аспект ұлттық, салт-дәстүрлер мен әдет-ғұрыптардың рөлінің әлсіреуінен, индивидтің рөлі күшейіп, социумның рөлі төмендеуінен, адамдардың саяси және әлеуметтік кезқарастардың, өмірлік құндылықтар шкаласының, әлеуметтік-мәдени стереотиптердің жақындаудың сипатталатын рухани-этикалық конвергенциядан байқалады.

Мұның үстінен, экономикалық өрістің өзінде мұнан 15-20 жылғы болмысымен салыстыруға келмейтін әлемдік экономиканың түбебейлі жаңа құрылымын қалыптастыратын құбылыстар орын алуша. Бұл құбылыстарға мынаны жатқызуға болады:

- қаржылық жаһандастыру және жаһандық трансұлттық корпорациялардың қалыптасуы, капиталдың өндірістен үстемдігінің және қаржылық спекуляцияның өсі түсі;
- әлемдік сауданың үдемелілігі және сонымен қатар әлемдік экономиканың аймақтануы, шаруашылық үрдістердің жаһандық конвергенцияға ұшырау тенденциялары;
- ақпараттық ағымдардың көп өсіу және олардың алуан түрлілігі, ақпараттық ашықтығы;
- жаһандық олигополиялар ықпалының көңеюі және трансұлттық кәсіпкерліктің өсіуі;
- саяси, экономикалық, әскери қуаттылық орталықтардың қайта құрылуы, трансұлттық экономикалық дипломатияның құрылуы және ұлттан тыс мемлекеттік биліктің жақандануы.

Бұл үдерістердің ауқымдылығы мен алуан түрлілігі жаһандануға арналған әдебиеттерде жеткілікті түрде сипатталған. Бұғынгі күні осы әр алуандылықты бір жүйеге салып, құрылымға келтіру қажет. Онсыз қойнауында ғаламдық процестер жүріп жатқан дүниежүзілік шаруашылықтың қазіргі көрінісін елестету мүмкін емес.

Жаһанданудың ұлттық модернизациялауға ықпалы қандай? Ол ұлттық әлеуметтік-мәдени құндылықтарға қауіп төндірмей ме? Осы қырынан ала отырып жаһандануға тағы да мынадай анықтама беруге болады.

Жаһандану – бұл өте жаңа ақпараттық және қаржылық технологияларды, сондай-ақ халықаралық өндірістік, саяси-құқықтық және ұйымдыстырушылық-экономикалық әрекеттің жаңа формаларын пайдалана отырып, бәсекелестердің ұлттық әлеуметтік-мәдени стереотиптеріне қысым жасау арқылы экономикалық әрекетті ұлттан тыс қоюдың жаңа формаларына негізделген бәсекелестік артықшылықтарды қалыптастыру үдерісі. АҚШ тәрізді алпауыт ел өзінің ұйымдастырушылық-технологиялық, валюталық-қаржылық саясатымен әлемді долларландырып алды. Бір жағынан, долларды қабылдап алған елдер үшін оның формальды территориясы мен онда

орналасқан ресурстар егемендей мемлекеттің дәстүрлі ахуалында берілетіндей бәсекелестікке қабілеттілік мағынасынан өзгереді. Екінші жағынан, өзге елдердің территориясын осылайша жартылай формальды жауап алу жолымен АҚШ-н экономикалық ықпал ету аймагының кеңейіү олардың ресурсын белсенді түрде пайдалануға мүмкіндік беріп, сонымен бірге өздерінің ұлттық бәсекелестікке қабілеттілігін арттырады.

Ішкіп етудің мәнді факторларының бірі – әлеуметтік-мәдени факторлар маңызы жағынан алдыңғы екі ықпалдан – ұйымдастыруышылық-технологиялық және валюталық-қаржылық әсерден еш кем емес, керісінше анағұрлым маңызды, өйткені ол кез-келген елдің өмірлік маңызы бар әлеуметтік қырларын қамтиды.

Шаруашылық өмірдің интернационализациялануы барысында евроамери-кандық типтегі дамыған (өнеркәсіпті) елдердің әлеуметтік-мәдени базасына негізделген шаруашылық жүргізу ұлгісінің таралуы орын алады [2]. Осы қырынан алғанда ғаламдастыруды әлемдік шаруашылық «байланыстардың жаңа формасы ретінде қарастырып, оны «өмір тәртібінің экспортты» деп атауға болады. «Бұны күн өткен сайын үдей түсken өмір тәртібінің халықаралық қозғалысын қалыптасқан халықаралық қатынастардың жаңа қыры ретінде, оның дербес бір формасы» ретінде қарастыруға болады [3, 27-б.].

Осы мәселеге қатысты белгілі американцық идеолог З. Бжезинский былайша дәлірек айтады: «Мәдени үстемдік американцық ғаламдық қуаттың жеткіліксіз бағаланған жағы болып отыр. Өйткені дамудың американцық жолына еліктеу бірте-бірте бүкіл әлемді қамтитындықтан, бұл жанама түрде болсын, консенсуалды американцық гегемонияның орнатылуына қолайлы жағдай туғызды. Американдық үстемдік, осылайша, шетелдерде американцық жүйенің көптеген белгілері тек көшіріліп қана қоймай, қайта өндірілетін де жаңа халықаралық тәртіпті туғызды» [4, 59-б.].

Стратегиялық ойдың белгілі американцық маманының айтып отырган «американдық гегемониясы» бұл жерде американцық әлеуметтік-мәдени жүйенің бүкіл әлемдегі тек шаруашылық ұйымдар формаларының әралуандылығын ғана емес, жалпы әлеуметтік-мәдени әр алуандылықты да бәсекелестік тұрғыда басып-жаншуға ұмтылысын білдіреді. Бұл айғақты қөвшілік жақсы түсінеді және сондықтан да әлемнің әр түкірінен жаһанданудың қарсыластары табылып жатады. Мұндай қысым, әрине, үстемдік пен биліктің мүлдем жаңа түрін тудырады. Мұнда ешқандай нақты консенсусқа орын жок, керісінше, оның мәнін күн көріс көзінен айрылу қорқынышы құрайды. Әдетте, «сүйкімсіз билікке үреймен ғана қызмет етеді».

Осылайша ұйымдастырылған жаһандану процесі әлемнің барлық елдерінде бәсекелестік артықшылықтардың іргетасын қалайтын ұлттық экономикалық жүйелердің негізіне ғана емес, жалпы әлемдік экономиканың өзіне де стратегиялық соққы береді. Ол төмендегідей үш негізгі жағдайлармен байланысты.

Біріншіден, өзінің шаруашылық жүргізу стереотипін ашық және жасырын тана отырып, жаһандастыруышылар бәсекелестік артықшылықтар қалыптастырудың ұлттық негіздерін бұзады, өйткені оны қабылдаушы жақ (ұлттық экономика) осы стереотиптерді көшіре отырып, үнемі оған жат нәрсе ретінде бейімделуге мәжбүр және сондықтан да бәсекелестік қабілеті төмен болады. Демек, ұлттық экономика тұралық түрде стратегиялық артта қалуға көндігеді.

Мұның айқын көрінісін 1990-жылдары әлемдік социалистік жүйенің күйреуі нәтижесінде тәуелсіздікке ие болған кейінгі кеңестік елдердің тәжірибесінен байқауға болады. Олар өздерінің тарихи және әлеуметтік-мәдени ерекшеліктеріне анағұрлым толық жауап беретін шаруашылық әрекетінің жеке арнайы формаларын табудын орнына жоспарлы экономикадан жинақталған орасан зор тәжірибелі ысырып тастан, шаруашылық үрдісінің нарықтық формаларын жөн-жосықсыз тікелей көшіру жолына түсті. Осы әрекетімен олар «көшбасшының соңынан мәнгі қуалаушы бәсекелес» ретінде жаһандану үдерісіне жаңа серпін берді. Шаруашылық жүргізудің нарықтық формаларын қалыптастыруға Батыс елдерінде жүздеген жылдар кетсе, оған тез бейімделе алмағандықтан, бұл елдердің қоғамдық өмірінде қылмыс пен дағдарыс белен алды.

Екіншіден, дамыған елдер либералды құндылықтарға негізделген ғаламдастыру процесінің жетекшілері рөліне үміттene отырып, шындығына келгенде екіжақты үлгілер саясатын жүргізіп отыр. Өздерінің ұлттық экономикалық мүдделерін әртүрлі антидемпингілік сылтаулармен бүркемелеп жасырын түрде немесе өздері қабылдаған міндеттерді бұза отырып ашық түрде өздерінің экономикалық және саяси қуатына сүйеніп, ашық протекционистік сипаттағы шараларды жүргізеді.

Үшіншіден, әртүрлі елдерге өздерінің экономикалық және әлеуметтік-мәдени жүріс-тұрыс стереотиптерін тана отырып, жаһандастыруышылар әлемдік экономикадағы бәсекелестік міндеттерін шешудің жаңа, анағұрлым тиімді комбинацияларын қалыптастырудың негізін жояды. Өйткені шаруашылық үрдісі мен өмірқамының формаларының алуан түрлілігі ғана олардың әртүрлі комбинацияларынан синергетикалық тиімділік алудың алғышарттарын қалыптастырады. Шаруашылық процесстерін ұйымдастыруға қоса бір типтегі әлеуметтік-мәдени формаларды да тана отырып, ғаламдастыруышылар әлемді қоғамдық, оның ішінде экономикалық өмірдің жаңа анағұрлым тиімді формаларын қалыптастырудың алуан түрлі мәдени негізінен айырады, оны әбден тозығы жеткен және оның үстіне экологиялық, әлеуметтік, этномәдени тұрғыдан алғанда қауіпті әлеуметтік жүріс-тұрыс стереотиптерін біржакты көшіруге мәжбүрлейді.

Жаһандаудың «көзге көрінбейтін осындай құдіреттілігі» жағдайында отандық экономиканы қалай тығырықтан шығаруға болады?

Бүгінде жалпы әлемнің, сондай-ақ әлемдік процесінің барысы бәсекелестік күрестегі ең басты артықшылық дұрыс экономиканың тарихи стратегияны таңдал алушмен байланысты екендігін дәлелдей отыр. Кез-келген ел үшін – бұл ең маңызды міндет, өйткені ол бәсекелестерге қалай қарсы тұру емес, ең алдымен *не үшін қарсы тұру* керек екендігін анықтап алушмен сипатталатын өмірлік маңызы бар мәселені шешеді. Елдің жаһандағы бәсекелестік күресте нені қалайтынына оның жолдары мен құралдарын таңдауда қолданылған тәсілдердің тиімділігі де тәуелді болады.

Ең алдымен әлеуметтік-мәдени сипаттағы мәселелер шешіледі, социумның (әлеуметтін) өмірінің тек материалдық негізін ғана емес, оның рухани және мәдени-тарихи өзегін құратын өмірқамының жүйесі анықталады. Өзінің ұлттық қайта өндірістік базасына ие кез-келген халықтың, ұлттың, мемлекеттің ерекшелігі мен қайталанбас өзгешелігі дәл осы өзекте сақталады.

Қазіргі уақытта бұл өндірістік база тек материалды, экономикалық потенциалды ғана емес, онаң терең нәрселерді де қамтиды. Бұл тұнғызық тереңдік елдің негізгі халқының шаруашылық жүргізу типтің қалыптастыратыны ерекше әлеуметтік-мәдени кілтипанмен анықталады және осының арқасында ел өзінің шаруашылық әрекетінен барынша жоғары тиімділікке қол жеткізеді.

Қалыптастан шаруашылық өмірдің нормаларын өзгертудің өзі қашанда өте шиеленісті қурделі іс және әлеуметтік тұрғыда қауіпті болып табылады. Кезінде Макиавелли дәл айтып кеткендей, «ескі тәртіпперді жаңасымен ауыстырганнан асқан табысы күмәнді, жүргізуі қауіпті, құрылымы қының іс жоқ». Ал ұлттық және мәдени-тарихи ерекшеліктерді ескермей, шаруашылық жүйе ұлгілерін жөн-жосықсыз ойланбастан көшіріп алу тәжірибесі мұнан да қауіпті болса керек. Мұның көрінісін алысқа бармай-ақ, өзіміздің кешегі өткенімізден анғаруға болады.

Шын мәнінде, қазіргі либерализм адамзат өмірінің барлық саласында үстемдік беретін, әулиелік санатқа дейін көтерілген ақшаның абсолюттік құдіреттің насихаттағанымен, өзінің атына сай келмейтіндей нақты еркіндіктің келемежі ғана болып табылады. Ақшаның үстемдігі, дәлірек айтқанда олардың иелерінің үстемдігі еркіндікті таптауда тоталитаризмнен асып түспесе, кем түспейді. Бұл әлемдегі кез-келген мақсатына жету жолында өз байлығын үнемі ұлайта беруді құрал ретінде пайдаланатын, табиғатты, қоғамды және адамның өзін жоюға бағытталған ақша үстемдігінің осы тілсіз доктринасы, либералдық идеологияға қарсы ұлттық дәстүрдің аясына да, тарихи жағдайларға да сай келетін стратегиялық тұрғыда дұрыс таңдалған ерік қажет.

Тұрпалы либерализмнің осындай әлеуметтік шизофрениясынан, оның идеологиялық догматтарынан бас тартып және өмірқамының үйренешікті тұракты формаларына сүйену арқылы ғана әлемдік рыноктағы әлеуметтік-мәдени әр алуан ұлттар мен елдермен бірлесе және адал, таза бәсекелесуге мүмкіндік беретін ұлттық экономиканың берік құрылымын қалыптастыруға болады.

ӘДЕБІЕТ

[1] Нұрсұлтан Назарбаев. «Болашаққа багдар: рухани жаңғыру» // <https://egemen.kz/article/nursultan-nazarbaev-bolashaqqa-baghdar-rukhani-zhanhgyru>

[2] Рожков С. Процесс глобализации и национальная экономика. – М., 2000. – 389 с.

[3] Фишер Г. Глобализация мирохозяйственных отношений. Сущность, формы и перспективы. – М., 1999. – 479 с.

[4] Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М., 1999. – 106 с.

REFERENCES

- [1] Nursultan Nazarbaev. «Bolashsakka bagdar: ruhani jangyru» // <https://egemen.kz/article/nursultan-nazarbaev-bolashaqqa-baghdar-rukhani-zhanhgyru>
- [2] Rojkov S. Protses globalizatsii i natsionalnaia ekonomika. M., 2000. 389 p.
- [3] Fisher G. Globalizatsia mirochziaistvennykh otnoshenii. Sushnost, fopmy i perspektivy. M., 1999. 479 p.
- [4] Bjezinskii Z. Velikaia shachmatnaia doska. Gospodstvo Ameriki i ego geostrategicheskie imperativi. M., 1999. 106 p.

А. Т. Абдираманова¹, Б. М. Сатершинов²

¹Старший преподаватель Кызылординского государственного университета имени Коркыт Ата,
кандидат философских наук,

²Заведующий отделом религиоведения Института Философии, политологии
и религиоведения КН МОН РК, доктор философских наук, профессор

**КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТЬ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ
И ЕЕ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ**

Аннотация. В статье поднимается проблема конкурентоспособности национальной самобытности и сохранения культурных ценностей в условиях глобализации. Раскрываются истоки глобализации и характер ее распространения во всем мире. Доказывается отрицательное влияние экономической глобализации на самобытное культурное развитие национальных сообществ, так как в международном менеджменте бизнеса не учитывается национальная особенность ведения хозяйств.

Ключевые слова: конкурентоспособность, социо-культурный фактор, традиция, инновация, глобализация, предпринимательская культура, ценности, духовная модернизация, ведение хозяйства, национальная экономика.